

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע במדבר תשפ"ה

לכה דודי. יש חתן, יש כלה, יש "מקום", אז למה אין חתונות?
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

המדבר היה המקום בו הכלה מצאה חן בעיני החתן והוא מציע לשאתה לאישה. הימים הם ימי ספירת העומר, בין יציאת מצרים למתן תורה. כך מפורש בנבואות הנחמה של הנביא ירמיהו, ערב חורבן בית ראשון וז"ל: "פֶּה אָמַר ה' מִצָּא חֵן בַּמִּדְבָּר... וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְיֶה עִלָּיִךְ כַּן מִשְׁכָּתִיךָ קָדֹם" (לא, א-ב). לכן, בקרוב יחתם ההסכם עם התזמורת, הקהל יוזמן לרקוד לפני הכלה והכלה תרקוד עם חברותיה. למרות החורבן הממשמש ומתקרב, כדי לעודד את העם, מבטיח ירמיהו שהחתונה תתקיים בעתיד: "עוֹד אֶבְנֶנּוּ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תִּפְעִי תִּפְיָךְ וְיִצְאֲת בְּמַחֹל מִשְׁחָקִים" (שם ג). גם בפתיחה לספרו, בין שתי נבואות חורבן, מבטיח הנביא כי האהבה שהתחילה במדבר לעולם לא תשכח: "הֲלֹךְ וְקָרָאת בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר פֶּה אָמַר ה' וְכָרְתִי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְבֶּת פְּלוּלֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה" (ב, ב). תלמידי הגר"א לימדונו כי החתונה עליה מדובר מתקיימת בין ה'דוד' ל'יריעה'. החתן הוא 'קודשא בריך הוא' והכלה היא 'כנסת ישראל', הזוג 'יגור' ב'ירושלים של מעלה'. גם בירושלים של מטה נמצא "המקום אשר יבחר ה' אלהיכם מקל שקטיכם לשוים את שמו שם לשכנו תדרשו וקאת שמה" (דברים יב, ה). והמקום הוא גם כינויו של 'קודשא בריך הוא', מי שמשכין את שכנתו שם. למה דווקא שם? כי שם נקודת החיבור בין ירושלים של מטה וירושלים של מעלה, זוהי נקודת ההשקה הנזכרת בפסוק המתאר את רגע יציאת 'המקום' ו'ישא דוד את עיניו וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים..." (דברים כא, טו).

כך ביארו תלמידי הגאון מוילנא את נבואת הנחמה הראשונה של ירמיהו, באופן נפלא: "הֲלֹךְ וְקָרָאת בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם (ירושלים של מעלה=כנסת ישראל) לֵאמֹר, פֶּה אָמַר ה' וְכָרְתִי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְבֶּת פְּלוּלֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". אכן כנסת ישראל-ירושלים של מעלה, הלכה אחרי דודה כבר במדבר, בימי ספירת העומר, בין פסח לשבועות. תלמידי הגר"א מסרו לנו 'רמז' לקשר הנסתר בין שלשת הביטויים הרוחניים, הגבוהים כל כך: ספירת העומר (שבע פעמים מחסד ועד מלכות), ירושלים של מעלה וכנסת ישראל חולקים את אותו מספר בגימטריה, כל אחד מהם שווה בדיוק 1071. אם דברים אלה נכוחים, המסקנה היא שהזמן המתאים ביותר לחתונה הוא ימי ספירת העומר, והרי נקבע להלכה שלא מתחתנים בימים אלה (לפי המנהגים השונים), צריך להבין מדוע?

א. יש קשר מהותי בין ה'שבת' ובין ספירת העומר. קשר עמוק זה מודגש בצורה מאוד בולטת בלשון התורה המצווה על מצווה זו: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבְיָאתֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִילַת תְּהִינָה" (ויקרא כג, טו). לכאורה, נוסח הפסוק היה אמור להיות "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּקְרַת הַחֹג מִיּוֹם הִבְיָאתֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימִים יִהְיוּ". אבל לא כך כתוב, אלא "מִמִּקְרַת הַשָּׁבֹת ... שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת". השיר של רבי שלמה אלקבץ וממ"ר מון המחבר, "לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה", לכאורה מבלבל בנוסחו. לא ברור האם זה שיר חתונה ויציאה של החתן לקראת הכלה, או שזה שיר שבת ואנו יוצאים לקבל את פניה?

ג. דיני האבלות של ספירת העומר מבטאים את הצער על מות תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה, היתכן? הרי מורם ורבים הם זה שלימדנו לדורות כי "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח) "רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה" (ספרא קדושים פרשה ב פרק ד אות יב), איך נסביר זאת?

נציע כי בימי ספירת העומר, מיציאת מצרים ועד מתן תורה, החל תהליך החתונה בין 'קודשא בריך הוא' ליכנסת ישראל - תהליך של חזרה למצב של לפני חטא אדם הראשון (נפש החיים, תלמיד הגר"א). חטא העגל גרם לירידה רוחנית נוראה והמשך החתונה נדחה "לעתיד לבא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד פ"ז מ"ד). ימי ספירת העומר הם הימים שמתחילים ממחרת השבת, ועתידים להביא אותנו לעתיד לבא, 'לשבע שבתות תמימות' למצב של שבת בו יתאחדו החתן והכלה, כשירושלים של מעלה וירושלים של מטה יתחברו "כעיר שחבורה לה יחדיו". עם חורבן בית שני וכשלונו מרד בר כוכבא, שבמהלכו נהרגו חייליו - תלמידי רבי עקיבא ורשב"י שהתגייסו למלחמה בעשרות אלפיהם, נקבעו הלכות האבלות של ימים אלה. לא מתחתנים בספירת העומר, החתונה בין ה'דוד והרעייה' לא מתקיימת, האבלות נקבעה על אובדן הסיכוי לעצמאות וחורבן ירושלים של מטה, אבל לא ניתן היה להכריז על כך בריש גלי בגלל השלטון הרומאי שהיה מגיב בחומרא על כל ניצוץ של שאיפה לחידוש העצמאות.

הסיכוי התעורר מחדש לפני כחמש מאות שנים בימי רבי יוסף קארו ותלמידיו. לכה דודי הוא שיר חתונה וגם שיר שבת, שניהם היינו הך. זהו שיר גאולה מחתרת (עיינו בחמדת ימים לפר' **אמור, בהר בחוקותי, במדבר ונשא** תשפ"ג) שהיום ניתן וצריך לשיר אותו בריש גלי דווקא ביום העצמאות ויום ירושלים. לכן ביום ירושלים בימינו מותר להתחתן, אע"פ שמדובר בימי ספירת העומר (שירי' במראה הבזק ח"ג תשובה נ"ט).

אחרי יום שחרור ירושלים, בשבוע בו נקרא את פרשת במדבר, נזכור את המשימה הראשית בימי לכתנו במדבר והיא לממש את החתונה ולחבר בין שמים לארץ.

מתוך חיבור בין כל אחינו בית ישראל, במהרה יתקיים בנו "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו".

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִי לֹוי זְשֵׁבַת

הרב משה מרדכי ארנר
א' בניסן תשפ"ה

לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב משה מרדכי ארנר א' בניסן תשפ"ה	לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיון / כ' באב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב שמואל כהן שבת תשפ"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' שמואל וגב' רבקה ברידמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
הרב אשר וגב' סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבת תשפ"א	מר יצחק וגב' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
גב' ג'ולי קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	גב' מירה קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה וגב' שושנה בת שרה	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

www.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חַמְדַּת הַשָּׁבֹת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

הכל מודים בעצרת דבעינן לכם

מנהג קהילות רבות לאחר את תפילת ערבית של כניסת חג השבועות ולוודא שמתחילים את תפילת החג בזמן בו אין ספק שכבר עבר צאת הכוכבים. הדברים מבוססים על דברי הנצי"ב, האומר שיש להקפיד על איחור תפילת ערבית בכדי שספירת העומר תהיה תמימה, כפי שנאמר בפסוק "שבע שבתות תמימות תהינה". ניתן להבין שהכוונה היא שבהכנסת חג השבועות אנו קובעים שספירת העומר הסתיימה, והכנסת החג טרם עבור שבעת השבועות התמימות פוגעת בספירה.

אך מלשוננו נשמע מעט אחרת. נשמע שהעניין הוא כך: אין תאריך לחג השבועות. ביתר החגים מוזכר החודש והיום בו חל החג. אך בשום מקום לא נזכר תאריך מסוים לחג השבועות. חג השבועות מתחיל כאשר אנו מסיימים את מניית שבע השבועות. לדוגמא: אם התורה אומרת שבחמישה עשר לחודש השביעי חל חג הסוכות. קדושת חג הסוכות טבועה ביום הזה עוד לפני הגיע היום. לכן אנו מסוגלים לעמוד בארבעה עשר לחודש השביעי ולמשוך את קדושת החג אל תוך יום החול הקודם לו. אך אין קדושה הטבועה בששי בסיוון. קדושה זו תחול על היום כאשר נסיים את מניית שבעת השבועות. לכן אין אפשרות לשבח את הקב"ה על כך שנתן לנו את חג השבועות עד שהמניין הסתיים לחלוטין, שהרי בשעה זו קדושה זו טרם הגיעה לעולם.

בכדי לחדד עד היכן הדברים מגיעים, נביא פסיקה מפתיעה של שולחן ערוך הרב, הגר"ז מלאדי. נניח שאדם חוצה את קו התאריך באמצע ספירת העומר. אמש הוא ספר 23 יום. בהגיע הערב הוא עומד לספור 24 ימים לעומר, אך הציבור מונה 25 לעומר. מה עליו לעשות?

האדמו"ר הזקן פוסק שעליו למנות 24, שהרי עברו עליו 24 ימים מאז שהתחיל למנות את העומר, ועל כן הוא מוכרח למנות 24. עד כאן הצרה הקטנה. הצרה הגדולה היא: מה הוא יעשה בהגיע יום החמישים של הציבור, שאצלו הוא יום 49? הוא פוסק שגם כאן אותו הדין תקף: עליו להימנע ממלאכה, מכיוון שהוא חלק מהציבור. אך עליו למנות את היום ה-49, וקדושת חג השבועות תחול עליו רק למחרת, כאשר הוא יסיים את מניין שבע השבתות התמימות! פוסקים רבים חולקים על דבריו. אך עצם הרעיון הזה מפליא ביותר ודורש עיון ומחשבה. מדוע הקב"ה קבע שדווקא חג השבועות יהיה החג שנובע מתוך הספירה שלנו, ולא מתוך קדושה הטבועה מראש בתאריך הזה?

במסכת פסחים (דף סח ע"ב) ישנו דיון על מטרת קידוש המועדות ואיסורי המלאכה שבהם. אין לתנאים ספק שהקב"ה מונע אותנו ממלאכתנו בכדי לאפשר לנו להתמקד בדברים אחרים. השאלה היא במה נכון להתמקד בחגים, בתורה ותפילה, או באכילה ושתיה.

רבי אלעזר אומר שאין חולק שבחג השבועות חובה להתמקד גם בהנאה אנושית, מפני שזהו יום שבו ניתנה התורה. הגמרא ממשיכה ומספרת על מר בריה דרבינא שהיה צם בכל יום למעט ימים ספורים בשנה, אחד מהם הוא חג השבועות, שכן בו ניתנה תורה.

רש"י מבאר שחשוב לא לצום בשבועות, בכדי שלא יעלה על לב אדם שהוא מתענה על עול התורה שהונח עלינו, אלא אדרבה: אנו שמחים בנועם עול תורה ומצוות.

ובכל זאת יש פתחון פה לליצן להתלוצץ על הדבר: הקב"ה הטיל עלינו עול תורה. באותה תורה הוא מצווה עלינו לחגוג את קבלת התורה. אם כך, גם כאשר אנחנו חוגגים את קבלת התורה, זו חגיגה כפויה. הקב"ה כופה עלינו הר כגיגית ואומר: אני מצווה אתכם לחגוג ולשמוח את כפיית שאר התורה עליכם!

אילו הקב"ה היה טובע את קדושת חג השבועות במציאות, היה זה בבחינת מלך המצווה את עמו: כאן יש לשמוח על כך שאני המלך שלכם.

הקב"ה חפץ שנבחר במתן התורה. זה בא לידי ביטוי בשני דברים: ראשית, קדושת חג מתן תורה חייבת לנבוע מהפעולה של בני האדם. אין קדושה הטבועה ביום, אלא יש ספירה, שלנו, במשך תקופה ממושכת, והבחירה שלנו לספור את הזמן מקדשת את היום החמישים של הספירה. האדם שבחר לספור את שבע השבועות התמימות מגיע ליום חג, שנבע מהספירה שלו בדווקא. שנית, הקב"ה לא אמר לנו מה לחגוג חג השבועות. הבחירה בידנו לזהות את היום הזה כחג מתן תורה. בכל שנה מחדש אנו בוחרים לספור ולחגוג את חג השבועות כחג מתן תורה, בכדי לחזור ולהביע לקב"ה שאנו חפצים ושמחים בתורתו. וכך הקב"ה אומר לנו שתורתו – שלכם היא.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה דוד בן רחל
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	משה בן רחל חווה ראנלה בת פייגל
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	משה בן אסתר חיה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ה)

מסחר באינטרנט ושמירת השבת (המשך)

ד. הנאה מחילול שבת

האיסור ליהנות מחילול שבת הוא רק בהנאה מן הדבר שבו נעשה חילול השבת, ולא בהנאה מן השכר הניתן בעבור חילול שבת, ולכן אין בנדון דידן בעיה של הנאה ממעשה שבת³¹, ומה גם שלאחרים, שלא חיללו שבת, מותר ליהנות גם מן המלאכה עצמה מיד עם מוצאי-שבת³². אך כל זאת בהנחה שהבעלים לא עשה איסור בהשאת האתר פתוח (כמו שנתבאר בסעיף א), כי אם עשה באיסור, נראה שאסור לו לקבל שכר עבודה זו³³.

ה. מראית-עין וחשד

חכמים אסרו בשבת מספר דברים משום חשד "מראית עין" של הרואים שעלולים לחשוד שהעושה עובר איסור, אע"פ שאין בהם בדברים איסור עצמי. מסיבה זו אסור להשכיר מרחץ לאינו-יהודי לשבת גם אם הוא משכירו באריסות - מפני שהמרחץ נקרא על שם היהודי, והנכרי עושה בו מלאכה בשבת. החשש הוא שאנשים לא ידעו, שהנכרי הוא אריס (ועושה אדעתא דנפשיה), אלא יחשבו שהוא פועל של בעל-הבית, ויחשדו בבעל-הבית שעובר על אמירה לנכרי³⁴. ואכן יש פוסקים שכתבו, שאין להתיר העמדת מכונה אוטומטית לממכר מזון ברה"ר, אם שם ישראל על המכונה³⁵, ויש מי שכתב כעין זה לעניין כספומט בשבת³⁶. עם זאת נראה שאין כאן חשש "חשד" ו"מראית-עין", שהרי הכל יודעים, שמכשירים אלו הפועלים אוטומטית, ללא כל שיתוף יד אדם, ואם כן, איזו "מראית-עין" שייך כאן³⁷? לכן נראה שגם בהשאת אתר-אינטרנט רגיל או מסחרי פתוח בשבת לא שייך "מראית-עין" וחשד, אפילו שם ישראל על האתר (סיומת il וכדומה), מפני שהכול יודעים, שהאתר עובד אוטומטית, ללא התערבות אנושית. ועוד יתכן לומר שאין דין חשד ו"מראית-עין" במקום שאין בו יהודים כשרים כלל וגם לא יתכן שיהיו, כי כל החשש של "מראית-עין" הוא שיהודי כשר יחשוד ביהודי כשר אחר שהוא עובר על איסור. ועוד יש לומר, שכיון שאין מקור לגזירה "משום מראית-עין" במקרים מחודשים כאלה, איננו רשאים לחדש גזירות כאלה. ואולי לכתחילה כדאי להוסיף הודעה מפורשת שההזמנות המתקבלות באתר לא יטופלו עד למוצאי-שבת, ואז בוודאי שאין חשש כלל³⁸.

ו. זילותא דשבת

בשו"ת "אגרות משה"³⁹ נשאל לגבי אפשרות ששעון-שבת ידליק בשבת תנור-בישול או תנור-אפיה באופן שיתחיל לבשל או לאפות את האוכל בשבת כשעה לפני האכילה. בתשובתו כתב המחבר בין היתר, "אבל יש טעם גדול לאסור מטעם אחר, שהוא 'זילותא דשבת' ואף 'זילותא דיום טוב' הא אסור בכמה דברים. כיוון שברור שאיכא 'זילותא דשבת' הוא בכלל איסור זה ממילא אף שלא אסור זה ביחוד, דכל עניין זילותא הוא האיסור, וגם פשוט לענין דעושה דבר שהוא 'זילותא דשבת' הוא עובר בידים על חיוב הכבוד (של שבת) שמשמע שהוא גם כן חיוב התורה שנתפרש ע"י הנביאים...". ובשו"ת "חלקת יעקב" נשאל לגבי השאת "מזכירה אלקטרונית" פתוחה בשבת שתקבל הזמנות לעסקאות, וההזמנות תטופלנה במוצ"ש, והשיב בתוך הדברים, "וחוץ לזה על זה נאמר 'חכמים הזהירו בדבריהם' בזמן שהטעניק צועד רק צעדים קדימה, ויכול היות בימים קרובים לסדר חנות גדולה ע"י אוטומט וטאנבאנד שהחנות תפתח מאלה לשעה הנדרש, והקונים יבואו לשרת אף כשאין שום איש, דשם תתחלק הסחורה להקונים תמורת המעות שהם נותנים לשם, ואם נזלזל בקדושת שבת בהיתרים של הטעניק משום שהכל נעשה מעצמו, יצמח מזה חילול שבת גדול, שאדם בשבתו בביהמ"ד או על שלחנו של סעודת שבת ומנגן זמירות לכבוד שבת, ועסקו או משרדו עובד בשבת עבורו כבימות החול, ומסופקני אם זה אינו דומה להא דרמב"ן בפ' אמור במקח וממכר הנעשה בקביעות, אף דברים שאינם של מלאכה דאסור מן התורה... ואף דבאמת חילוק גדול יש, דהרמב"ן מייירי כשהאדם טורח עמו ביום השבת בעבודות וטרח, לא כן כשהאדם אינו עושה כלום, רק הכל נעשה על ידי המכונה של קודם יום השבת, מכ"מ העובדה בעצמה שהעסק שלו עובד בפרהסיה בשבת במקח וממכר עבורו, זה כבר אינו שבתון, ובכל אופן מעובדין דחול או מראית עין בפני עמי הארץ שלא ידעו דיני התורה לא יצאנו, וגם זכור את יום השבת לקדשו שלא יהא מעשיך בשבת כבחול ג"כ לא נתקיים בעבודות כאלו. ולא דמי להיתר דאוטומט העומד בקרית חוצות בלי שם ובלי בעלות שלא נודע למי הוא שייך, אחרת הוא, כשאדם עושה דברים כאלו בביתו וברשותו.... וכשיתיר שהמסחר והקניין נשתרע גם על יום השבת, אפילו ע"י התר עפ"י דיני התורה, יוכל לצמוח מזה שקדושת השבת יתחלל ויזלזל עד למאוד, ובני מנע רגלך מזה"⁴⁰. על דברים אלה של בעל "חלקת יעקב" כותב בשו"ת "באר משה" - "...ראיתי בתשו' חלקת יעקב שמתחילה כתב כמעט ככל דברי, דעל פי ההלכה אין מקום לאסור. אולם אח"כ עשה עצמו לדיני גזירה וגזר גזירה חדשה שבדאי אין ביד שום רב, יהיה מי שיהיה, לגזור מעצמו גזירות חדשות. ובוודאי אם גדולי רבנים דזמנינו יגזרו גזירה, ובהסכמה יעלו לגזור, בוודאי נכוף ראשינו לקבל גזירתם, אבל רב יחידי בוודאי אין בידו לגזור וגם בוודאי לא נקבל גזירתו"⁴¹. אמנם יש להעיר שה"אגרות משה" דיבר על אודות מקרה שהאדם עושה בערב-שבת מעשה, שיגרום זילותא דשבת [מעמיד שעון-שבת שידליק בשבת עצמה], מה שאין כן באתר-אינטרנט כשהוא נמנע מסגירת האתר, ואלו ה"חלקת יעקב" דיבר על כך שאדם, שמשאיר בביתו "מזכירה אלקטרונית" פתוחה, נחשב פרהסיה וכו'...., ויש להסתפק, אם פעילות אתר-אינטרנט חשובה כפעילות פרהסיה [ובדאי שאינו נמצא בביתו של הבעלים]⁴². ואולי יש לחלק בין אתר-אינטרנט ששם יהודי עליו [או שיש בו סיומת il - שרובם של יהודים] ובין אתר-אינטרנט שאין שם יהודי עליו⁴³. וכן לעניין הגדרת פרהסיה יתכן שיש לחלק בין אתרים המשמשים את הציבור הכללי, לבין אתרים שמשמשים בעיקר יהודים⁴⁴.

³¹ "משנה ברורה" (סי' שיח סק"ד). וב"שער הציון" שם מציין למס' בבא קמא (עא ע"א) דמעשה שבת מותר בהנאה, ואסור רק באכילה או בשימוש בדבר עצמו. ועיין עוד בשו"ת "אגרות משה", שמותר ליהנות ממציאה שנמצאה בשבת בעזרת נר שהודלק בשבת באיסור.

³² שו"ע "אורח חיים" (סי' שיח, א).

³³ עיין רמ"א (שם סוף סי' רמג) וב"משנה ברורה" (שם ס"ק טז).

- 34 דעת רשב"י במס' עבודה זרה (כא ע"ב). ושו"ע ("אורח חיים" סי' רמג, א).
- 35 "חלקת יעקב" ("אורח חיים" סי' סז) ו"מנחת יצחק" (או"ח סי' לד, וחלק ט סי' כד, מכבסה אוטומטית).
- 36 הרב אורי דסברג ב"תחומין" (יט עמ' 357).
- 37 כך מעיר בצדק הרב משה אישון ב"כתרי" (ב' עמ' 197 הערה 17), וגם בשו"ת "באר משה" (חלק ו, קונטרס אלקטריק סי' פד) איננו דורש את התנאי, שאין שמו עליו. ואולי משום כך לא מזכיר בשו"ת מהרש"י (ח"א סי' פה) - שהוא המקור להיתר העמדת מכונה אוטומטית ברה"ר בשבת - תנאי זה שאין שם ישראל על המכונה, ורק מצריך שהמכונה לא תעמוד ברשות ישראל, מפני שאז יש מראית-עין, שאולי ישראל מכר לו את המזון ישירות, ולא באמצעות המכונה.
- 38 מפני שעדיין יכול הטוען לטעון שגם באתר אינטרנט מסחרי ישנו חשד ומראית-עין, שבעלי האתר תפעלים אותו בשבת עצמה, ומוציאים את ההזמנות ומטפלים בהן בשבת, או שעמי הארצות יחשבו שהדבר אסור והבעלים עובר על איסור.
- 39 "אגרות משה" (או"ח ח"ד סי' ס). ולכן מתיר שם להפעיל שעון-שבת רק על מנת להדליק ולכבות חשמל למאור, ע"ש טעמו לחילוק.
- 40 שו"ת "חלקת יעקב" (או"ח סי' סט, ח"ג סי' צד - במהדורות הישנות)
- 41 שו"ת "באר משה" (ח"ו קונטרס אלקטריק סימן ג).
- 42 עיין ב"תחומין" (כ) במאמרו של הרב אורי דסברג "מערכות תקשוב בנקאיות בשבת" (עמ' 422 ובהערת העורך שם הערה 1). ויוצא מדבריהם ששניהם מסכימים, שהמשתמשים ברשת המחשב עצמם לא יוצרים פרהסיא, והם מתווכחים רק לגבי האנשים שעשויים לראות את המשתמש. ולכאורה ניתן להסתפק, אולי הרשת עצמה שנכנסים אליה הרבה משתמשים, תיחשב לפרהסיא מצד עצמה, ולכל הפחות כך במקום שרובם ישראלים. וצ"ע.
- 43 שאם אין שם היהודי על האתר, לא שייך לומר שניכר כאן זלזול שבת בפרהסיא.
- 44 שהרי פרהסיא זה "עשרה מישראל", אומנם על-פי דברי "משנה ברורה" (סי' שפה ס"ק ו) לא חזירן תתכן כלל מציאות של מחלל שבת בפרהסיא.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת (כרכים ד-ט):
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"י שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"י רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמוחה סבג	לע"י גב' לורין הופמן ז"ל	לע"י חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"י סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראל של מכון ארץ חמדה.

לרכישה